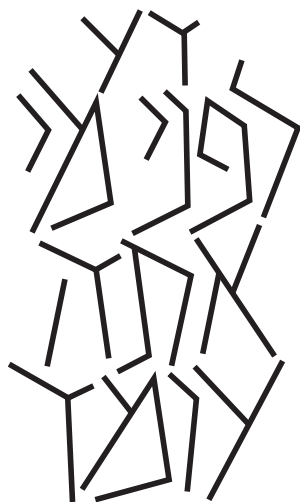

סידור תפילה קורן • כמנהג ק"ק ספרדים

קורן ירושלים

סידור תפילה קורן

ערוך ומבואר בידי
חנן דוד בניהו

•

הוצאת קורן ירושלים

לזכרו המבורך
ולעילוי נשמתו של החכם השלם איש תבונות
הרב פרופ' מאיר בניהו מ"כ
רב חוקר פורה בחכמת ישראל

סידור תפילה קורן
מהדורה ראשונה © היתשע"ט (2019)
הוצאת קורן ירושלים
ת"ד 4044 ירושלים 9104001
www.korenpub.com

© כל הזכויות שמורות על גופן תנ"ך קורן, 1962. הוצאת קורן ירושלים בע"מ, 2019
© כל הזכויות שמורות על גופן סידור קורן, 1981. הוצאת קורן ירושלים בע"מ, 2019
אין לשכפל, להעתיק, לצלם, להקליט, לאחסן במאגר מידע, לשדר או לקלוט בכל דרך או בכל אמצעי
אלקטרוני, אופטי, מכני או אחר כל חלק שהוא מן החומר שבספר זה. שימוש מסחרי מכל סוג שהוא
בחומר הכלול בספר זה אסור בהחלט אלא ברשות מפורשת בכתב מהמחבר.

כמנהג ק"ק ספרדים
מהדורת כ"ס, כריכה קשה, מסת"ב: 6-40-7760-965-978

Printed in PRC

סע"מכ"ס

תוכן

	שבת	ז	מכתבי ברכה למהדורה המלאה
199	עירובין	יד	מבוא למהדורה הישנה
200	הדלקת נרות	טז	מבוא למהדורה החדשה
201	שיר השירים	יז	מדריך למתפלל
207	קבלת שבת	יח	ראשית אמרים
216	ערבית לשבת וליום טוב	כד	תפילה
235	שחרית לשבת וליום טוב		
242	פסוקי דומרה		
252	נשמת כל חי	3	ימי חול
256	יוצר	8	השכמת הבוקר וברכות השחר
267	עמידה	9	עטיפת טלית
277	פתיחת ההיכל	12	הנחת תפילין
281	סדר קריאת התורה	15	פתיחת אליהו
282	לשבת חתן	23	פרשת העקדה
284	מי שבירך	30	סדר התמיד
286	השכבות	36	קדיש דרבנן
288	ברכות ההפטר	47	פסוקי דומרה
291	הכרות ראש חודש	56	יוצר
292	הכרות צומות	71	עמידה
292	מוסף לשבת	82	סדר תחנון
312	מנחה לשבת וליום טוב	87	פתיחת ההיכל
333	פרקי אבות	88	אשרי
	חגים ומועדים		קדושה דסידרא
355	סדר הלל	92	שיר של יום
361	סדר ראש חודש	102	אין כאלהינו
364	קריאה לראש חודש	106	עלינו לשבח
365	אשרי וקדושה דסידרא	109	שלושה עשר עיקרים
369	מוסף לראש חודש	110	עשר זכירות
378	סדר הנשיאים לחודש ניסן	111	מנחה לחול
400	מומורי הרגל	139	מומורים לפני ערבית
	עמידה לשחרית, למנחה	142	ערבית לחול ולמוצ"ש ויו"ט
404	ולערבית של יום טוב	169	סדר ספירת העומר
412	מוסף לשלוש רגלים	174	סדר הבדלה בבית הכנסת
421	סדר הדלקת נרות חנוכה	175	סדר ברכת הלבנה
425	שבת זכור	179	סדר קריאת שמע שעל המיטה
		185	סדר תיקון חצות

593 סדר תפילת הדרך
595 סדר חנוכת הבית

ספר תולדות אדם

601 סדר ברית מילה
610 זבד הבת
611 פדיון הבן
614 תפילות עם כניסה לעול מצוות
617 סדר קידושין ונישואין
620 תפילות לחולה ולעומד מחוליו
621 וידוי שכיב מרע
624 סדר לויית המת
630 צידוק הדין
633 תפילה בבית האבל
634 ברכת המזון בבית האבל

תפילות, בקשות ותחינות נוספות

635 ברכת המולך בכבודו
636 תפילות לפרנסה
תפילה בעת נשיאת כפיים
637 והטבת חלום
638 בקשה לראש חודש
639 בקשות למועדים ולחודש אלול
640 תענית יחיד
642 אלהי אל תדינני
643 שמע קולי
644 לך אלי תשוקתי
647 בקשות לרב סעדיה גאון
663 טבלת ההפסקות המותרות בתפילה

432 סדר קריאת המגילה בפורים
434 יום העצמאות ויום ירושלים

תעניות וימי זיכרון

443 סדר ארבע תעניות
448 סליחות לצום גדליה
452 סליחות לעשרה בטבת
458 סליחות לתענית אסתר
464 סליחות לשבעה עשר בתמוז
478 יום הזיכרון לקדושי השואה
479 יום הזיכרון לחללי צה"ל

סדר קריאת התורה

483 לימי שני וחמישי ומנחה של שבת
522 לחנוכה ולפורים
527 קריאה והפטרה לתענית ציבור

ברכות

531 סדר סעודת ליל שבת
536 סדר סעודת יום השבת
540 סדר סעודה שלישית
541 סדר סעודה וברכותיה
542 זמירות שבת
562 סדר ברכת המזון
572 ברכות הנהנין
574 סדר הבדלה
586 סדר ברכות
590 תפילת הבינו
591 סדר ברכת האילנות

מכתבי ברכה למהדורה המלאה
הקדמות

בס"ד, כ"ו טבת, תשע"ב

אגרת ברכה

אתא קמך, נטע נאמן, זרוע המיומן. בנך של גדולים, הרה"ג ר' חנן דוד בניהו נר"ו בנו של מכובדי החוקר הדגול פרופ' ר' מאיר בניהו ז"ל, ונכדו של הראש"ל הגאון המפורסם רבי יצחק נסים זצ"ל. אתא ואייתי מתניתא בידיה, סדור תפילה נאה ויאה, בו אסף ממנהגי קהילות הספרדים, ותפילותיהם בימות השנה וסדרם וקבצם כעמיר גורנה, לבל יחסר המז"ג, והרב המחבר נר"ו הפליא לעשות בחיבורו היקר, בו הראה מקור כל תפילה ותפילה, ועל מה אדניה הוטבעו, והדפיס את הכל באותיות מאירות עינים המשמחות את נפש הקורא. שע"י הוצאת "קורן" הידועה לשם ולתפארה, והיא חכמה מפוארה בכלי מפואר. וגם ציין בשולי הסידור את חילוקי ההלכות בין בני קהילות השונות, כדי שהשלחן יהא ערוך בטוטר"ד לפני הקורא, וכל אחד יוכל לאחוז בפסקי רבותיו ומוריו ומנהגיו, וגם ציין בכל מקום דעת מרן השו"ע ז"ל אשר מפיו אנו חיים, ועל פיו יחנו ועל פיו יסעו כל בני ארץ ישראל.

ועצתי אליו היא שבתוך הסידור בסדר התפלה יהיו ההלכות והמנהגים עפ"י מרן הבית יוסף מרא דארעא דארץ ישראל, הוא המשבי"ד לארץ ולדרים עליה, וכל אשר יאמר לכם יוסף תעשו, ויתר הדעות והמנהגים יכתבם במדור ההלכות והמנהגים שבסוף הסידור, ותהי מחשבתו הטובה מושלמת לטובה.

ותיכף לת"ח ברכה, הנני לברך את הרהמ"ח נר"ו, שיזכה לברך על המוגמר בקרב ימים, ויפוצו מעיינותיו חוצה לזכות את הרבים, וזכות אבותיו מסייעתו, ועוד יגדיל בארץ שרשו, ולא ימיש מעשות פרי, אכי"ר.

בברכה נאמנה,

שלמה משה עמאר

ראשון לציון הרב הראשי לישראל

מבוא למהדורה המלאה החדשה

הסידור הוא מספרי היסוד של העם היהודי, ועם זאת, עד להמצאת הדפוס היה בהישג ידם של יחידי סגולה. המצאת הדפוס אמנם הפכה אותו זמין לכל, אך לא בהכרח הנגישה את התפילה. מייסד הוצאת קורן, ר' אליהו קורן ז"ל, נתן דעתו על כך והוציא לאור בשנת תשמ"ח סידור בעל אות ייחודית ועימוד יוצא דופן. את שורות התפילה העמיד בתבנית של שיר-מומור, ובכך חיבר בין מה שנקרא מן הכתב למה שיוצא מן הלב. היום, בעזרת הטכנולוגיה החדשה ומיטב המומחים, ניתנה בידנו האפשרות לשכלל את הסידור ולהניח לפניך מהדורה חדשה זו של מנהג ק"ק ספרדים.

מנהג זה, מקורו בספרד עצמה. מהמאה התשיעית ועד המאה החמש עשרה הייתה ספרד ערש הורתם של המפוארים שבגדולי ישראל. בהלכה ובהגות, במוסר ובקבלה, בפרשנות המקרא ובדקדוק עברי, בפיוט ובשירה – היה זה עידן של שגשוג ופריחה. בערבו של תשעה באב הירנ"ב נאלצו היהודים לעזוב בחפזה את ספרד, הם הותירו בה את רכושם, אך את הונם התורני לקחו עמם. בקיאותם בנגלה ובנסתר עמדה להם בכל הקהילות אשר נפוצו בהן, ועד מהרה נעשה מנהג הספרדים לנוסח התפילה הנפוץ בעולם.

הגירוש הביא לסיומו של פרק מזהיר בתולדות יהדות ספרד אך גם לתחילתו של פרק אחר, עמוס וגדוש בענקי הלכה והגות תורנית. בבואנו להוציא מהדורה חדשה של סידור כמנהג ק"ק ספרדים עמד לפנינו הרצון להביא את יופיו ועושרו של מנהג זה. ביקשנו לתת בידי המתפללים סידור על פי פסקיהם והנהגותיהם של גדולי הפוסקים הספרדים בכל הדורות, כדי שכל אחד ימצא בו את טעמו.

עורך הסידור, הרב חנן בניהו, שילב במלאכת מחשבת את הנהגים השונים ואת פסקיהם של גדולי הראשונים והאחרונים עד דורנו אנו. בהנחייתו של העורך הראשי של בית ההוצאה, רפאל פרימן, חברו לרב בניהו במלאכתו הרב דוד פוקס, אפרת גרוס, הרב ד"ר כרמיאל כהן, הרב ישראל אליצור ורינה בן גל. פרי עמלם המשותף הוא הסידור שבידך, סידור להדר בו בתפילה.

מאיר מילר, מו"ל
ירושלים, התשע"ב

מדריך למתפלל

מהדורה חדשה זו של סידור קורן ממשיכה את המסורת של קורן ומגישה למתפלל סידור שעיצובן המיוחד של מילות התפילה בו מקל על המתפלל ומעצים את חוויית התפילה שלו. אחד המאפיינים הייחודיים בסידור הוא שבירת המשפטים לפי העניין במקום השימוש בפסקה כגוש אחד, זאת כדי לסייע למתפלל להפסיק במקומות הנכונים.

עזרי הגייה

• רוב המילים בעברית מוטעמות בהטעמת מלרע, כלומר טעמן נמצא בהברה האחרונה במילה. במילים המוטעמות בהטעמת מלעיל, כלומר שטעמן נמצא בהברה שלפני האחרונה, מופיע מתג, קו אנכי קצר, מתחת לאותה הברה. זאת כדי לעזור לקורא להגות את המילה כראוי, למשל, מִלֶּךְ. בקריאת שמע ובקריאת התורה מתג כזה אינו מופיע, מכיוון שכבר מופיעים בהן טעמי המקרא.

• הַבְדֵּלְנוּ בין הקמץ הרגיל (הנהגה a) לקמץ הקטן (הנהגה o) באמצעות סימן גדול לקמץ הקטן, למשל, חֶקְמָה. באותו אופן הַבְדֵּלְנוּ בין השווא הנע (שווא הנהגה כתנועה חטופה, כיום כסגול) לשווא הנח (הנהגה כעיצור), וסימנו את השווא הנע בסימן בולט יותר, למשל, נִפְשָׁךְ.

• לפי המסורת של הוצאת קורן, הפתח הגנוב מופיע לימין האות ולא באמצעה, להורות שהתנועה נהגית לפני העיצור ולא אחריו, למשל, המילה פוֹתַח נהגית כמו פוֹתָאח.

בתוך הסידור מופיעות הנחיות תמציתיות למתפלל. הלכות והסברים מפורטים נמצאים במדריך להלכות תפילה בסוף הסידור.

ישנם שני סוגי אותיות בנוסח התפילה: באחד משתמשים לתנ"ך בלבד ובאחר לסידור. חלקים מן הסידור שבהם מופיעים פרקים שלמים מן התנ"ך, כמו פסוקי דזמרה, נדפסו באות התנ"ך. לעומת זאת פסוקים מהתנ"ך המצוטטים בתוך חלקי תפילה, נדפסו באות הסידור כדי לשמור על מראה אחיד. בנוסף על כך כל הפסוקים מן התנ"ך מסתיימים בנקודתיים (:): לציון סוף פסוק להבדיל מהנקודתיים הרגילים (:).

אנחנו מקווים שחידושים אלה יהפכו את התפילה לחוויה מעמיקה ומרוממת

יותר.

רפאל פרימן, עורך ראשי

ירושלים, ה'תשע"ב

ראשית אמרים

אתה הבדלת אנוש מראש, ותפירהו לעמד לפניך (נעילה של יום הכיפורים).
 כי נפשותינו לך עלינו עדים נאמנים, וגויותינו יענו בנו עדות אמת. ויזרנו
 פי אנחנו החמר ואתה יצרנו, וכי אתה הבורא ומעשה ידך פלנו: ובכל זאת
 אנחנו מודים לך... ומשבחים לך בתהלתך, ושואלים מלפניך חיינו ולחם
 חקינו, ומדע לבבנו ורפאות בשרנו, וסליחות עונינו, ולפדות נפשנו מכל
 צרה, כי ידענו, כי-כל תוכל ולא יבצר ממך מומה: (בקשה לרב סעדיה גאון)

ברוך הוא אלהינו שבראנו לכבודו לשרתו ולברך בשמו, ונתן לנו לשון לימודים
 לעמוד לפניו ולשפוך שיח, וציוונו לעובדו בכל לבבנו.

יסודו של סידור התפילות בתפילותיהם ובשיחותיהם של אבותינו ונביאינו.
 ומשחרב המקדש ובטלו הקורבנות ואין לנו אלא שיח שפתותינו, היו התפילות
 שתיקנו לנו רבותינו בלשון צחה וברורה, למרכז עבודת ה'. הפייטנים וחכמי הדורות
 הוסיפו וחיברו פיוטים ובקשות, סליחות ותחינות. עיטרו את התפילות ואף ניסחום
 מחדש, כדי שלא תהיה תפילתנו קבע אלא רחמים ותחנונים, והתאימו אותה לימי
 מועד ושמחה, ולהבדיל, לימי צרה וצוקה. והגאונים, אשר היו הראשונים להעלות על
 הכתב את סדר התפילה, הורונו אילו נוסחאות ומנהגות יש לקרב ואילו יש לרחק
 כדי שהתפילה תהיה בסדר ראוי ונכון כיסוד חז"ל.

במרוצת הדורות התרחבו סדרי התפילות והתפצלו לענפים ולמנהגים שונים,
 עד שהעיד ר"ד אבודרהם בחיבורו: "כי לא תמצא מקום בעולם שאומר שמונה
 עשרה בעניין אחד תיבה בתיבה, אלא יש מוסיפין תיבות ויש גורעין". שינויים אלה
 נפלו בנוסח ולא בעיקרי התפילה, כמו שכתב המבי"ט: "ובחילוף נוסח התפילות כפי
 המקומות אין שום חילוף בדבר עיקרי כמו בקריאת שמע ובברכותיה... וכל שאר
 הברכות שתקנו אנשי כנסת הגדולה, ולא נפל חילוף מנהג כי אם במיעוטן בנוסח
 שלהן מבלי חילוף ענין כוונת כל ברכה ושמירת סדרה" (בית אלהים, שערי היסודות לח).
 עיקר התפילה הוא ככוונת הלב, לאהבה את ה' ולעובדו מתוך שמחה של
 מצווה (ראה רש"י, דברים יא, יג, ואור החיים' שם). עם זאת, קמאי דקמאי גדולי רבותינו הרבו
 לעסוק בענייני מנהג ונוסח. יש שהתייחסו לתוכן התפילה ולמשמעותה ולשורשי
 המנהגים וטעמם, ויש שהלכו בדרכם של חסידי אשכנז הראשונים, ושקלו וספרו
 את מניין התיבות ודקדקו בכל מילה ומילה.

מן המפורסמות היא, שהפזורה היהודית על כל ענפיה לא הייתה עשויה עור
 אחד, אלא הורכבה מקהילות קהילות במזרח ובמערב, ולכל אחת מהן היו מסורות
 ומנהגים ייחודיים משלה. גם בתוך קהילות המזרח וצפון אפריקה היו שינויים רבים

ומגוונים, ואיחודם למסגרת אחת רחבה בא בעקבות גירוש היהודים מספרד. ארץ זו הייתה ביתם של תלמידי חכמים גדולים ונודעים, שעסקו בכל מקצועות התורה והחכמה והוציאו מתחת ידם חיבורים חשובים, אשר נפוצו בכל קהילות ישראל.

לאחר הגירוש נפוצו יוצאי חצי האי האיברי לכל עבר, ובכל מקום שנתקבצו אליו הביאו לפריחה ולשגשוג של חיי הרוח והיצירה. לא יצאו שנים מעטות וכבר גברה השפעתם בתוך הקהילות המקומיות עד למאוד, והם הטביעו חותם בל יימחה גם על נוסח התפילה בכל ארצות פוריהם: ברחבי הממלכה התורכית ובאיטליה, בצפון אפריקה ובארצות המזרח. דור הגירוש היה גם דורו של ראשית הדפוס העברי. בידי המגורשים היו ספרי תפילה שנדפסו בספרד ובפורטוגל בשנים שלפני הגירוש, ומשום כך פשטו נוסחאות התפילה שלהם במהירות רבה אף יותר. לא בכדי נקרא נוסח תפילתם של יהודי המזרח וצפון אפריקה – נוסח הספרדים. יוצאים מן הכלל הם מחזור ארם צובה של יהודי סוריה ומחזור רומאניה של היהודים בארצות הביזנטיות. אלה נדפסו בכמה וכמה מהדורות, ומנהג היהודים היושבים בארצות אלו נשמר זמן רב יותר.

לפריחתה של הקבלה בדור הסמוך לגירוש נודעה השפעה מכרעת ורבת היקף על מנהגי התפילה ועל נוסחאותיה. חכמי הספרדים העמיקו בחכמת הנסתר ובמיוחד בכתבי האר"י וגוריו, ורובם קיבלו על עצמם את מנהגיהם והגהותיהם לנוסח התפילה. בדרכם המשיכו חכמי ישיבת בית אל, הר"ש וחבריו ובמיוחד מהר"י אלגאזי והחיד"א, שצוללו במימי הקבלה וההלכה ועסקו רבות בחיבוריהם בעניינים אלה. אחריהם הרבה פעלים הרי"ח הטוב בעל 'בן איש חי', שנוסחאותיו ופסקיו פשטו בקהילות המזרח ומחוצה להן.

למרות זאת, מנהגי הקהילות המקומיות במזרח ובמערב לא בטלו כליל, ובכל תפוצה ותפוצה נוצר שילוב ייחודי של שלושה רבדים אלה – מנהג ספרד, מנהג המקום ומנהגי המקובלים. וכיום, בחסדי ה', אנו זוכים ורואים בהתגשמות הנבואה "כָּל־שָׂרָא יִבְרָא וְכָל־אֶרֶץ יִבְרָא וְכָל־עַמּוּת עַל־צַד תִּתְאַמְנֶה" (ישעיהו ס. ד). המוני בית ישראל שבים אל ארץ אבותם, כל קהילה וקהילה על מנהגיה ועל נוסחאותיה העתיקים ששימרה במסירות ובאהבה רבה.

ההבדלים ושינויי הנוסחאות רבים הם ומגוונים. יש שההבדלים תלויים במקום ובסגנון ויש שההבדלים נובעים מכוח ההלכה או מטעמים שבתורת הסוד. ברובם המוחלט של השינויים וחילופי הגרסאות למיניהם דנו חכמי ישראל, פוסקים ומקובלים, והעלו את דעתם על הכתב או שדבריהם עברו במסורת. אף על פי כן, ניתן להבחין כי כל הענפים האלה יונקים מגזע אחד.

בסידורנו בחרנו כנוסח הפנים את נוסח קהילות המזרח, משום שהוא הנפוץ היום בארץ ישראל, וציינו למנהגי קהילות אחרות בכל מקום שבו ישנם מנהגים שונים. בקטעים שבהם השינויים משמעותיים, הבאנו גם את הנוסחה החלופית כדי לסייע למו שרגיל לנוסח שונה, או שמתפלל בבית כנסת שהתפילה בו אינה על פי מנהג אבותיו.

בגוף הסידור השתדלנו להביא הערות תמציתיות שיש בהן כדי לתת סדר בסידור, לציין לחילופי מנהגים ולהדגיש הדגשים היכולים לסייע ביד המתפלל. לחטיבות התפילה השונות צירפנו כותרות והנחיות בהירות וכן מובאות מדברי רבותינו הראשונים והאחרונים, לפתוח את לב המתפלל בעומדו לפני בוראו. פעמים רבות הבאנו הלכות נחוצות, אך ככלל השתדלנו לצמצם את היקפו, כדי שלא להסיח את דעת המתפלל ולהטריחו בדפדופים רבים בשעת התפילה. המעיין יוכל למצוא עניינים אלו על מקורותיהם בחטיבה רחבה, הקובעת ברכה לעצמה, ובה ידובר בהמשך הדברים.

מלבד תפילות ימות החול, השבתות והמועדים הוספנו הושענות, אזהרות וסליחות. כמו כן הוספנו חטיבה הנקראת 'ספר תולדות אדם' ובה קיבצנו את סדרי התפילות לכל ימי האדם – ברית מילה וובד הבת, פדיון הבן, בר-מצווה ובת-מצווה, נישואין, סדר חנוכת הבית, ולהבדיל, ימי חולין וסדר לויית המת רח"ל.

ההגהה הלשונית נעשתה בעיון נמרץ בידי תלמידי חכמים מומחים ויראי שמים לפי כללי הדקדוק והמסורה ולפי דבריהם של רבותינו הפוסקים והמקובלים. את הסידור הדפסנו בגופן מאיר העיניים שעיצב ר' אליהו קורן ז"ל. לתועלת המתפללים סומנו שוואים נעים, קמצים קטנים ומילים הנהגות מלעיל. השורות סודרו באופן המסייע להבנת התפילה ולכוונה ראויה בה. תשומת לב מיוחדת ניתנה לפיוטים הרבים, והם סודרו לפי צורתם השירית למען ירוץ בהם המתפלל.

הפסוקים הוגהו על פי התנ"ך בהוצאת 'קורן'. בניקוד שם הוי"ה בסידור הלכנו בשיטתם של דפוסי התנ"ך הקדמונים וניקדנו אותו בשווא, חולם, קמץ. נהגנו כמנהג הסידורים הקדומים, ולא הבאנו את צירופי השמות לשיטת האר"י הקדוש והרש"ש. בזאת הלכנו לאורם של דברי החיד"א (מחבי רעד, ב): "מי שאין לו יד בקבלה – אין לומר ולהזכיר, או אפילו להרהר, בסודות הכתובים בסידור האר"י זצ"ל, ועיי"ש שחילק בינם למנהגי המקובלים שטוב ללכת בהם, וראה עוד 'משפטי עוזיאל' (ח"ה, ג). משניות מסכת שבת הוגהו על פי מהדורתו הדווקנית של ר"ח אלבק, ועל כך תודתנו להוצאת 'מוסד ביאליק'.

זכתוספת אביא את הבקשה היפה והתושבחה הראויה, שימצא אותן העבד אם באיזה יום הוא רוצה להתקרב בהן לרבו" (סידור רס"ג). בקהילות הספרדים מנהג

נפוץ היה לומר בקשות באשמורת הבוקר כהכנה לתפילות שחרית, ושם סידרנום. בסוף הסידור הבאנו בקשות נוספות: השתיים המפורסמות של רס"ג ואת הבקשות 'לך אלי תשוקתי', 'שמע קולי ואלהי אל תדינני'.

חטיבה גדולה ומקיפה, ובה הלכות ומנהגים הקשורים בסדרי התפילות ובמעגלי השנה והחיים, הובאה בסוף הסידור. בחטיבה זו ציינו מאות חילופי מנהגים ושינויי נוסחאות, ולכל אחד מהם הסבר קצר מדברי רבותינו הגאונים והראשונים, המקובלים והפוסקים. השתדלנו להביא את המקורות הקדומים המעידים על מוצאם של המנהגים, באילו קהילות נהגו בהם, ולשיטת מי מהפוסקים או מהמקובלים הם. זאת למען יוכל כל אחד למצוא בית אב למנהגיו שלו, ואף ייפתח בפניו צוהר לתפילתם של הקדמונים. בעניינים שבהם המנהג הרווח כיום שונה ממה שפסק מרן השו"ע, הבאנו את דעות הפוסקים האחרונים ואת הכרעותיהם של גדולי דורנו. לא לקבוע הלכה באנו אלא להציג את דבריהם באופן שיהיה נוח למתפלל למצוא תשובות לשאלות וספקות המתעוררים בשעת התפילה, ויוכל לפעול על פי פסקי רבותיו. דברינו נכתבו בקצרה ובתמצות, אך הקפדנו על מראי מקום מדויקים למקורות על מנת שהמעין יוכל בנקל להעמיק ולדקדק בשמועות מתוך הספרים, ויתן לחכם ויחכם עוד! כדי שהדברים יהיו נכוחים עיינו במקורות – במאות ספרי הלכה, קבלה ומנהגים, וסידרנו את הדברים מן המוקדם אל המאוחר. חקרנו ודרשנו גם בנוסחאות קדמוניות למן סידוריהם של הגאונים והראשונים שבידינו ועד לסידורים שיצאו לאור בדורנו. בדקנו בכתובי יד עתיקים ובמיוחד בסידור תלמידי רבינו יונה ובסידור ז'כר לצדיק. גם נתנו אל לבנו לעיין ולחפש בנוסחאות ובמנהגים שנהגים בהם היום בקהילות בודדות, כפורטוגזים והאיטאליאנים, ובמנהגים שעברו מן העולם, כגון: מנהג המוסתערבים (קהילות המורח לפני הגירוש), מנהג רומאניה (ביונטיון והבלקן), אראגון וקטאלוניה. נעזרנו במחזור ארם צובה ובדפוסים נאפולי וליסבון, ויניציאה, קושטא ואמסטרדם ויותר מכולם בסידורי ליוורנו הנודעים לשם. ציינו ליותר מארבע מאות וחמישים חיבורים שונים, מהם שעדיין בכתובי יד, ומהם ספרים נדירים.

זכה דורנו, ואלפים רבים של ספרים נדירים ועלומים נמצאים היום בהישג יד בספריות ובמאגרים ממוחשבים, רבים מהם במהדורות דווקניות. אשר על כן יכולנו לבדוק בדיקה מעמיקה במקורם של הדברים. רבות נסתייענו בספרי הליקוטים ובספרי מחקר ומאמרים הנוגעים לענייני מנהגים ותפילות. ובמיוחד במחקריהם של נפתלי וידר, עזרא פליישר וישראל תא"ש שמע זכרם לברכה, וייבדלו לחיים ארוכים משה חלמיש ויהודה ליבס.

שלמי תודה לאלה אשר שקדו להוציא דבר מתוקן ומהודר מתחת ידם. בראש ובראשונה עליי להודות להרב דוד פוקס יצ"ו, שותפי בעריכת הסידור, על הערותיו

הרבות והמחכימות ועל שביעיר קוצים רבים מן הכרם. אלמלא עבודתו המסורה סידור זה לא היה יוצא במתכונת זו. חובה נעימה היא להודות לגב' אפרת גרוס עורכת הלשון שבמומחיותה עברה על כל אות ואות הן בסידור הן במדריך. ואפריון נמטייה לזוג תלמידי חכמים, המדקדקים הרב ישראל אליצור והרב ד"ר כרמיאל כהן יצ"ו שהגיהו את הסידור בעיון נמרץ, והעירו הערות חשובות ומועילות בטוט"ד. אוריאל כהן נ"י קרא עלי הגדה וברוך יהיה. עוד ייזכרו על הטוב ר' אליהו משגב, שצייר את המנורה ביד אומן, הרב יהושע שרייר והרב ינון חן יצ"ו. בכלם נועצתי בשלבים השונים של העבודה ודנתי בשאלות שעלו בענייני נוסח, מנהג והלכה. יש מהערותיהם שקיבלתי ואחרות שדחית, ואתי תלין משוגתי. ברכה שלוחה לר' יוסף דוויק יצ"ו, עורך המהדורה הראשונה של הסידור, שהניח את היסודות לסידור זה. כמו כן תודתי נתונה לגב' רינה בן גל אשר יגעה רבות על מלאכת ההקלדה והעימוד מאיר העיניים. רוב תודות גם להרב יעקב הלל נר"ו, ראש ישיבת 'אהבת שלום' שהשיב לשאלותינו בשמחה, ולמורי, פרופ' שמחה עמנואל שלמדתי ממנו רבות בענייני תפילה, ופרופ' שולמית אליצור שסייעה לנו בכל שאלה שהתעוררה בענייני תפילה ופיוט. תודה שלוחה גם לחוקרים שרה כהן, טובה בארי, אורי ארליך ואדווין סרוסי על עזרתם הרבה, ולפרופ' ר' משה בר-אשר על הדרכותיו ועצותיו. אסיר תודה אני לרבתי, ראשי ישיבת הר עציון רבי יהודה עמיטל זצ"ל ורבי אהרן ליכטנשטיין נר"ו לאי"ט, זכיתי להסתופף בבית מדרשם וללמוד תורה מפיהם, וככל שאודה להם אין אני אלא ממעט מחובתי. בעת עשיית מלאכת הסידור נתבקש מו"ר הרב עמיטל זצ"ל לשייבה של מעלה. מלבד היותו מופלג בתורה ובחכמה ידע להתחטא לפני קונו כבן לפני אביו, ובשעה שעבר לפני התיבה לימדנו תפילה בכוונה – מהי. "והיתה נפש אדוני צרורה בצרור החיים".

מודה אני לכבוד הרבנים יצ"ו שעברו על הסידור, העירו הערות חשובות ומחכימות, ואף זיכונו במכתבי ברכה: מעלת כבוד הראשון לציין הרב שלמה משה עמאר נר"ו, הרב שמעון חי אלוף נר"ו, והרב ברוך גיגי נר"ו ראש ישיבת הר עציון. הרב חיים סבתו נר"ו, הקדים לסידור דברים על מהותה של התפילה, ברכות ינוחו לו על ראשו.

"אם אין קמח אין תורה". תודה מיוחדת למו"ל מר מאיר מילר נ"י שחפץ בכל מאודו להוציא סידור מתוקן ומהודר, ולעורך הראשי של בית ההוצאה מר רפאל פרימן נ"י על שאפשרו לי להתמסר למלאכה חשובה זו, גם כשזו נתארכה יותר מן המשוער. ישלם ה' פעלם ותהי משכורתם שלמה מעם ה'.

אחרונים חביבים בני משפחתי. תבורך מנשים יעל רעייתי והילדים אשר חננו אלהים, תמיכתם ואהבתם היא מקור ברכה לי בכל מעשיי. עטרת ברכות למרת אמי מב"ת שלמסירותה ודאגתה אין גבול. יאריך ה' ימיהם בטוב ושנותיהם בענימים ואל כל אשר יפנו יצליחו.

בצאתי אתן הודאה על חלקי, שזיכני הקב"ה לשקוד על דברי חכמים. אין זאת אלא שזכות אבות סייעתני, ותורה שקנו הם באף, היא שעמדה לי. את עבודתי על סידור זה החילותי בימי אבלי ויגוני על הסתלקותו של מו"א ועט"ר הרב פרופ' מאיר בניהו ולה"ה. במהלך עבודתי נוקקתי רבות לספריו ולמאמריו הרבים בעיקר בנושאים הנוגעים לקשרים שבין קבלה להלכה. העיון בדבריו המאירים היה לי נחמה פורתא, ויהי' שסידור זה יהיה נר לנשמתו הטהורה. וזיתי גם להביא כמה וכמה שמועות מכתביו של מו"ה הראשון לציון רבי יצחק נסים זצ"ל, שתורת אמת הייתה בפיהו, וכל ימיו עסק בתורה לשמה ופעל לקרב בין עם ישראל לאביהם שבשמים ולאחד את חלקי העם.

תפילתי היא שסידור קורן החדש עונה לא רק על מה שנתחייבנו בו על פי השכל, להיות עומדים לפני ה' בתפילה מתוך כוונת הלב והבנה של מוצא שפתינו, ולא רק על מה שהורו לנו חכמינו בענייני סדר ונוסח, אלא גם על הציווי – "התנאה לפניו במצוות" (מכילתא, מסכתא דשירה, ג).

ענייניו ומצרייו של סידור זה רחבים ומורכבים, ואי-אפשר שלא נפלו במהדורתנו טעויות ושגיאות, תודתי נתונה מראש לכל מי שיעמידי עליהן, ובי"ה נוכל לתקן במהדורות הבאות.

ברוך שזיכני להתחיל במלאכה זו, עזרני ותמכני להמשיך בה והגיעני לברך על המוגמר. מרגלא בפומיה דאדוני אבי מ"כ, דבריו של רבי אהרן ברכיה ממודינה:

"והאדם עובד במעט, והקדוש ברוך הוא עוזרו ותומכו ברב.

אדם מיחד ואינו יודע לגמור הענין, והעזר האלהי סומכו וכוננו.

וזה הנקרא שיריו שכינה במעשה האדם... וכל מלאכת הקודש נעשית

מאליה, ודי לאדם להתחיל בה כי ה' יגמור על ידו" (מעבר יבוק, שפתי רננות פ"ט).

ויהי נעם ה' עלינו ומעשה ידינו יכונן.

חנן דוד בניהו

ירושלים, ב' אייר התשע"ב

יום פקודתו של מו"א ולה"ה

תפילה

בְּצֵאתִי לְקֶרְאֶתְךָ / לְקֶרְאֵתִי מִצְּאֵתֶיךָ.

"בְּהִתְעַטֵּף עָלַי נִפְשִׁי אֶת ה' זְכַרְתִּי, וְתָבוֹא אֵלַיךָ תְּפִלָּתִי אֶל הַיְכָל קִדְשְׁךָ".
מרגלית יקרה היא התפילה. שירת הנשמה. תפילה בכוונה מרעידה את הלב, מזעזעת את הנפש ומקרבת את האדם לאביו שבשמים. ממרחקים וממעמקים צועק האדם. מחבֵּלים שאפפוהו וממְצַרִים שהקיפוהו. יוצא הוא לקראת בוראו, אליו משווע. המחיצות נפלות, הלב מפולש וזוכה הוא לקרבת אלוהים. בדרכו לקראת בוראו מוצא הוא את בוראו בא לקראתו.

מתנה מיוחדת ניתנה לאדם מראשית יצירתו. הזכות לעמוד לפני בוראו, להתחנן אליו ולשיר לכבודו.

אתה הבדלת אנוש מראש. ובמה הבדלתו? ותכיריהו לעמוד לפניך!
אוי לו לאדם שגלקחה סגולה זו ממנו. מה דל הוא מי שאינו יכול לפנות לריבונו של עולם. כך מתלונן קין על עונשו: "גָדוֹל עֲוֹנִי מִנְשׂוֹא. הֵן גְּרַשְׁתָּ אֹתִי הַיּוֹם מֵעַל פְּנֵי הָאָדָמָה וּמִפְּנֵיךָ אֶסְתֵּר". נענש קין שלא יוכל לעמוד לפני בוראו, וטוען הוא שאי אפשר לו לאדם לשאת עונש כזה.

התפילה מצווה היא לאדם, וגם תענוג.

רס"ג הרמב"ם מנו את התפילה כמצוות עשה מן התורה. מן הפסוק "הוא תהֵלְתֶךָ", ומן הפסוק "וְאֹתוֹ תַעֲבֹד", וכפי שדרשו חכמים: "וּלְעִבְדוֹ כְּכֹל לְבַבְכֶם", איוו היא עבודה שבלב זו תפילה. לדעת הרמב"ן חובת התפילה מדברי חכמים היא.

שתי מתנות טובות נתן הקדוש ברוך הוא לישראל: תפילה ותורה. כך נאמר:
"כִּי מִי גוֹי גָדוֹל אֲשֶׁר לֹא אֱלֹהִים קְרִבִים אֵלָיו כֹּה: אֱלֹהֵינוּ כְּכֹל קְרָאנוּ אֵלָיו. וּמִי גוֹי גָדוֹל אֲשֶׁר לֹא חָקִים וּמִשְׁפָּטִים צְדִיקִים כְּכֹל הַתּוֹרָה הַזֹּאת".

זמן תורה לחוד וזמן תפילה לחוד. התורה חיי עולם היא, והתפילה חיי שעה. מרגשות הלב של האדם מתעוררת היא. ממה שרואה וממה ששומע וממה שמרגיש וממה שעובר עליו בחייו. משעותיו היפות ומשעותיו הקשות. חיי שעה היא התפילה ומחיה את השעה. מהפכת היא את סערת הלב לקרבת אלוהים.

בְּצֵאתִי לְקֶרְאֶתְךָ – ריה"ל, יה אנה אמצאך בהתעטף עלי – יונה ב, ח ממעמקים – תהלים קל, א מחבֵּלים שאפפוהו – תהלים קטו, ג אתה הבדלת – מתוך תפילת נעילה גדול עוני – בראשית ד, ג-יד שאי אפשר – רמב"ן פירוש התורה שם וגם תענוג – הראי"ה קוק, עולת ראיה, עמי ג רס"ג ספר המצוות כתבת די – פרק ראשון שער עבודת ה' המצוה החמישית רמב"ם ספר המצוות – מצות עשה, ה הוא תהלתך – דברים י, כא וְאֹתוֹ תַעֲבֹד – דברים י, ג דרשו חכמים – תענית ב ע"א ולעבדו – דברים יא, ג הרמב"ן – השגות לסה"מ לרמב"ם שם כי מי גוי גדול – דברים ד, ו-ח זמן תורה לחוד – שבת י ע"א חיי עולם – שבת שם מחיה את השעה – הראי"ה קוק, עולת ראיה, עמי יט.

תחילתה במצוקת האדם בענייני שעה, אבל משיודע הוא למי יפנה ועל מי משליך יתבונן, כיוון שהאמין בו ותלה עיניו אליו, וזה להיות קרוב לאלוהים. קרבה זו היא המתנה היקרה של התפילה. פרי הזמן היא. שעת התייחדות העובד עם המלך במסבו.

"מצרף לְכֶסֶף וְכוֹד לְזָהָב, וְאִישׁ לְפִי מְהֻלָּו". מהללו של אדם צורף את לבו ומזקקו מסיגיו. הנשמה תמיד מתפללת היא אלא שאת מקורה חוסמים גושי עפר וצרוחות, זיופים ועוונות. וכיון שהסיר האדם כל אלה ופתח פתחו כחודו של מחט אל טהרת לבו, פתח מפולש ללא חציצה, מיד מפכה מעיין הנשמה מים זכים נובעים, והתפילה בוקעת מפיו. "ה' שִׁפְתַי תִּפְתָּח וּפִי יִגִּיד תְּהִלָּתְךָ".

וכיצד התפללו חסידים ראשונים:

היו שוהים שעה אחת וחושבים בדברים המכניעים את הלב ומכוונים אותו לאביו שבשמים. מתבודדים ומכוונים בתפילתם עד שהיו מגיעים להתפשטות הגשמות ולהתגברות כוח השכלי, עד שהיו מגיעים קרוב למעלת הנבואה.

וכיצד יתפלל כל אדם? יקבע מקום לתפילתו, ייכנס שיעור שני פתחים, האחד לסור מעולם החולין והשני לכנוס לעולם של קודש, ישים פניו אל הקיר, יכוון פניו אל ארץ ישראל וירושלים ומקום המקדש שמשם עולות התפילות, כנאמר בכתוב, וישתדל להסיר כל הטורד אותו, ויטהר את לבו, ויחשוב כאילו שכינה לנגדו, וישפוך את נפשו לפני שומע צעקה, ויתחטא כבן שמתחטא לפני אביו, ויתחנן כרש, ויתעטף כעני, ויניח ידיו כפותות על לבו כעבד, ויכוון רגליו כמלאכים העומדים רגל ישרה, ויכרע בברוך, וישתחוה ביאתה לקיים מה שנאמר "וּמִפְּנֵי שְׁמֵי נִחַת הוּא", ויוקוף קודם שיאמר ה', לקיים מה שנאמר "ה' זָקַף פְּפוּפִים". ויאמר הנוסח שקבעו רבותינו המשוררים והחסידים הגדולים היודעים את בוראם, כשם שמי שאינו יודע לשורר מלבו מכוון בשיריהם של משוררים גדולים ולבו מתרגש והומה. ויכוון פירוש המילים, ויקוה אל ה'. ואף אם לא נענה, יחזור ויתפלל, וידע שהתפילה אינה שבה ריקם אלא שאין אנו יודעים דרכי בוראנו, ומאמינים אנו בו בין אם נשמעה תפילתנו ובין אם לאו. ותהא דרגתו קבועה בעבודת ה'. בין אם צועק לפניו מקירות לבו, ובין אם שר הוא לפניו שירת הודיה, וגם תפילתו הקבועה לו דבר יום ביומו אל יעשנה קבע כמשוי אלא תחנונים. ואף אם טרדות הזמן לא יניחוהו לכוון את לבו כהלכה, ישתדל ככל יכולתו, ויאמץ את לבו, וידע

תחילתה – על פי מהר"ל, נתיב העבודה, ג עם המלך במסבו – ריה"ל יעירוני רעיוני מצרף לכסף – משלי כו, כא ומזקקו – ספר חרדים סו, ג חסידים ראשונים – משנה ברכות פ"ה מ"א מתבודדים – שו"ע, או"ח צ"ח, א יקבע מקום – ברכות ו ע"ב ייכנס שיעור – שם ח ע"א האחד לסור – מהר"ל שם, ה אל הקיר – ברכות ה ע"ב כנגד א"י – ברכות ל ע"א כנאמר בכתוב – מלכים א, ח יכרע בברוך – ברכות יב ע"א ומפני שמי – מלאכי ב, ה ה' זָקַף כפופים – תהלים קמו, ח ואף אם לא נענה – ברכות לב ע"ב ותהא דרגתו קבועה – מהר"ל, נתיב העבודה ו אל יעשנה קבע – משנה, ברכות פ"ד מ"ד, ובגמרא כ"ט ע"ב.

שאף על פי כן רצוי הוא לפני בוראו בתפילתו שכן אמרו:
 "וַיִּפְתּוּהוּ בְּפִיהֶם... וְלִבָּם לֹא נָכוֹן עִמּוֹ... ", ואף על פי כן – "וְהוּא רַחוּם יְכַפֵּר עוֹן".
 מן הדברים המעוררים את האדם, שיתפלל בבית הכנסת אבל לא שיהיה אטום
 אלא שיהיו לו חלונות, שיתפעל מן העולם וישפיע על העולם. ויתפלל בוריוחה ולקראת
 השקיעה, שעות שהנפש מתעוררת לפלאי הבריאה ויופיה.
 שני חלקים לה, לתפילה. עבודה שבלב וקידוש שמו הגדול.

עבודה שבלב היא התפילה האישית והפרטית הנאמרת בלחש. רק שפתינו נעות
 וקולנו לא יישמע. יהיו לך לבדך ואין לזרים אתך. והשנית היא תפילת הפרהסיה, שירת
 הרבים שעיקרה קידוש ה' במניין ובדברים שבקדושה. שכבר אמר הרמב"ן שהיא כוונת
 היצירה שאין לעליון בתחתונים חפץ מלבד זה שידע האדם ויודה לאלוקיו שבראו.
 וכוונת רוממות הקול בתפילות וכוונת בתי כנסיות וזכות תפילת הרבים, שיהיה לבני
 אדם מקום יתקבצו ויודו לאל שבראם והמציאם, ויפרסמו זה, ויאמרו לפניו: בריותיך
 אנחנו. שתפילה צריכה קול, חֲצִיפָּא נְצַח לְבִישָׁא.
 וגדולה מאוד מעלת תפילת הרבים שמתקבלת היא. והפליגו חכמים בשבח העונה
 אמן יהא שמיה רבה וקדושה ואמן.

התפילה עבודה היא. אחד משלושה עמודים שהעולם נסמך עליהם. כנגד עבודת
 הקרבנות נקבעה. שפיכת הנפש לפניו כשפיכת דם הקרבן על המזבח. ומתקנת אבות
 היא. אברהם שהשכים ועמד בתפילה וקבע מקום לתפילתו, ואף שלא נענה הוסיף
 והתפלל. יצחק שיצא לשוח בשדה לפנות ערב, ויעקב שפגע במקום וזוה סולם שמלאכי
 אלוהים עולים ויורדים בו.

שיחת הלב, שירת הנשמה, המית הנפש בוקעות ועולות ממעמקים אל שוכן מרומים,
 השומע שוועת עניים, ורואה ללב נשברים, ומושיע ופודה ומציל.
 תתקבל תפילתנו לפניו, יראה עוניינו, ויגאלנו, ויבנה לנו בית תפארתנו, יראו עינינו,
 ישמח ליבנו, בשוב העבודה לבית קדשנו במהרה בימינו.
 "וַיְהִי לְרִצּוֹן אֲמָרֵי פִי וְהִגִּיזוֹן לִבִּי לְפָנֶיךָ ה' צוּרֵי יְגָאֲלֵי".

חיים סבתו
 ישיבת ברכת משה
 מעלה אדומים, ה'תשע"ב

ויפתוהו בפיהם – תהלים עח, לו-לח ואף על פי כן – תענית ח ע"א שיהיו לו חלונות – ברכות לא
 ע"א שיתפעל – ראייה קוק, עין אייה שם שעות שהנפש – ראייה קוק, עין אייה לברכות כט ע"ב רק
 שפתינו – על פי שמואל א' א, יג וברכות לא ע"א יהיו לך – משלי ה, יז אמר הרמב"ן – פירושו לתורה
 סוף פרשת בא חציפא נצח לבישא – ירושלמי, תענית פ"ב ה"א אחד משלושה עמודים – משנה,
 אבות פ"א מ"ב ורבינו יונה שם. שפיכת הנפש – שמעתי מהרב יעקב מדין – כך כתב הרשב"י (רבי שלום
 דובער שניאורסון האדמו"ר החמישי של חב"ד) יהיו לרצון – תהלים יט, טו

ימי חול

השכמת הבוקר 3

תפילת שחרית 8

תפילת מנחה 111

תפילת ערבית 139

זויהי נעם' למוצאי שבת 163

ספירת העומר 169

ברכת הלבנה 175

קריאת שמע שעל המיטה 179

תיקון חצות 185

”כשזוכיר השם, יכוין פירוש קריאתו באדנות שהוא אדון הכל, ויכוין
בכתיבתו ביו”ד ה”א (יְהוָה) שהיה והיה ויהיה, ובהזכירו אֱלֹהִים, יכוין:
שהוא תקיף בעל היכולת ובעל הכחות כלם” (שו”ע ה, א).

תפילות השחר

”ה' בְּקֹרֶךָ תִּשְׁמַע קוֹלִי, בְּקֹרֶךָ אֶעֱרֹךְ לִךְ וְאֶצְפֶּה” (תהלים ה, ד).

השכמת הבוקר

”יתגבר כארי לעמוד בבוקר לעבודת בוראו” (שׁוׁע א, א).

מיד כשיתעורר אדם משנתו, עוד בטרם נטל ידיו, יאמר (סדר היום):

מוֹדֵה/ נָשִׁים אוֹמְרוֹת: מוֹדֵה/ אֲנִי לְפָנֶיךָ מֶלֶךְ חַי וְקַיִם
שֶׁחֲזַרְתָּ בִּי נִשְׁמָתִי בְּחִמְלָה
רַבָּה אֲמוֹנָתְךָ.

אחרי שנטל ידיו, קודם שינגבן, מברך:

בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה, אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם
אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ עַל נְטִילַת יָדַיִם.

אם עשה צרכיו, ייטול ידיו ויברך:

בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה, אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם
אֲשֶׁר יָצַר אֶת הָאָדָם בְּחִכְמָה
וּבָרָא בּוֹ נְקֻבִים נְקֻבִים, חֲלוּלִים חֲלוּלִים.
גְּלוּי וַיְדוּעַ לְפָנַי כִּסֵּא כְבוֹדְךָ
שְׂאֵם יִסְתֵּם אֶחָד מֵהֶם אוֹ אִם יִפְתַּח אֶחָד מֵהֶם
אִי אֶפְשָׁר לְהִתְקַיֵּם אֶפְלוּ שְׁעָה אַחַת.
בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה, רוֹפֵא כָּל בָּשָׂר וּמַמְלִיא לַעֲשׂוֹת.

ברכות השחר

ברכות השחר, תיקנו לאומן כשהאדם מתעורר, במקביל למעשיו הראשונים בבוקר (ברכות ס ע"ב; רמב"ם, תפילה פי"ג ה"ג-ט). וכבר בימי הגאונים פשט המנהג לאומן ברצף אחר שהאדם התפנה ונטל ידיו (רב נטרונאי גאון, ט; סידור רס"ג).

את ברכת 'אלהי, נשמה; שבה האדם מודה לקב"ה על חזרת נשמתו, נוהגים לסמוך לברכת 'אשר יצר' (שירת הרא"ש, כלל ד, א בשם הגאונים). בקהילות המערב נוהגים לומר כאן את התוספות שבסוגריים. יש נוהגים שלא לברך ברכת 'שעשה לי כל צרכי ביום הכיפורים ובטי' באב.

אלהי

נְשָׁמָה שֶׁנִּתְּתָה בִּי טְהוֹרָה.

אַתָּה בְּרֵאתָהּ, אַתָּה יִצַּרְתָּהּ, אַתָּה נִפְחַתָּהּ בִּי

וְאַתָּה מְשַׁמְרָהּ בְּקִרְבִּי

וְאַתָּה עֲתִיד לְטַלְהָ מִמֶּנִּי וְלִהְיוֹתִי בִּי לְעֵתִיד לְבוֹא.

כָּל זְמַן שֶׁהַנְּשָׁמָה בְּקִרְבִּי

מוֹדָה/נְשִׂים: מוֹדָה/ אֲנִי לְפָנֶיךָ

יְהוָה אֱלֹהֵי וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתַי

(שְׂאֵתָה הוּא) רְבוּן כָּל הַמַּעֲשִׂים, אֲדוֹן כָּל הַנְּשָׁמוֹת

(מוֹשֵׁל בְּכָל הַבְּרִיּוֹת, חַי וְקַיִם לְעַד)

בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה, הַמְּחַזֵּיר נְשָׁמוֹת לְפָגְרֵים מֵתִים.

בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה, אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם

הַנוֹתֵן לְשִׁכְוֵי בֵינָה לְהַבְחִין בֵּין יוֹם וּבֵין לַיְלָה.

בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה, אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם

פּוֹקֵחַ עֲוֹרִים.

בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה, אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם

מְתִיר אִסּוּרִים.

בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה, אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם
זוֹקֵף כְּפֹפִים.

בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה, אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם
מַלְבִּישׁ עֲרָמִים.

בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה, אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם
הַנּוֹתֵן לִיעָף כֹּת.

בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה, אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם
רוֹקֵעַ הָאָרֶץ עַל הַמַּיִם.

בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה, אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם
הַמְכִּין מִצְעָדֵי גֶבֶר.

בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה, אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם
שֹׁעֵשֶׂה לִּי כָּל צְרָכֵי.

בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה, אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם
אוֹזֵר יִשְׂרָאֵל בְּגִבּוֹרָה.

בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה, אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם
עוֹטֵר יִשְׂרָאֵל בְּתַפְאָרָה.

בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה, אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם
שֶׁלֹּא עָשָׂנִי גוֹי. / נשים: גוֹיָה.

בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה, אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם
שֶׁלֹּא עָשָׂנִי עֶבֶד. / נשים: שִׁפְחָה.

בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה, אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם: אַנְשִׁים
שֶׁלֹּא עָשָׂנִי אִשָּׁה.

נשים: בְּרוּךְ שֶׁעָשָׂנִי כְּרִצוֹנוֹ.

בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה, אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם
 הַמַּעֲבִיר חֲבָלֵי שָׁנָה מֵעֵינַי וְתַנּוּמָה מֵעַפְעָפִי.
 וְיְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ, יְהוָה אֱלֹהֵי וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתַי
 שְׁתַּרְגִּילֵנִי בְּתוֹרָתְךָ, וְתַדְבִּיקֵנִי בְּמִצְוֹתֶיךָ
 וְאַל תִּבְיָאֵנִי לַיָּדִי חֵטָא וְלֹא לַיָּדִי עֲבָרָה
 וְלֹא לַיָּדִי נִסְיוֹן וְלֹא לַיָּדִי בִּזְיוֹן
 וְתַרְחִיקֵנִי מֵיֵצֵר הָרַע וְתַדְבִּיקֵנִי בַּיֵּצֵר הַטּוֹב
 וְכַף אֶת יִצְרֵי לֵהֲשַׁתֶּעֱבֹד לָךְ
 וְתַנְנֵי הַיּוֹם וּבְכָל יוֹם
 לַחַן וְלַחֶסֶד וְלִרְחֻמִּים בְּעֵינֶיךָ וּבְעֵינַי כָּל רוֹאֵי
 וְגַמְלֵנִי חֲסָדִים טוֹבִים.
 בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה, גּוֹמֵל חֲסָדִים טוֹבִים לְעַמּוֹ יִשְׂרָאֵל.

בקהילות המערב נוהגים לומר כאן את התוספות שבסוגריים, והשלמו
 ציבורי כתב שביהי רצון זה יש לכלול רק אחת עשרה בקשות.

וְיְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ, יְהוָה אֱלֹהֵי וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתַי, שְׁתַּצִּילֵנִי הַיּוֹם
 וּבְכָל יוֹם וְיוֹם מֵעַזֵּי פָּנִים וּמַעֲזוֹת פָּנִים, מֵאֲדָם רָע, מֵיֵצֵר רָע,
 מִחֶבֶר רָע, מִשָּׂכֵן רָע, מִפֹּגַע רָע, מֵעֵין הָרַע, וּמִלְּשׁוֹן הָרַע
 (מִמְלִשִּׁינוֹת, מֵעֵדוֹת שֶׁקָּר, מִשְׁנֵאת הַבְּרִיּוֹת, מֵעֲלִילָה, מִמִּיתָה מְשֻׁנָּה,
 מִחֲלָאִים רָעִים, מִמְקָרִים רָעִים) מִדִּין קָשָׁה, וּמִבְּעַל דִּין קָשָׁה, בֵּין
 שְׁהוּא בֶן בְּרִית וּבֵין שְׂאִינוּ בֶן בְּרִית (וּמְדִינָה שֶׁל גִּיהֶנָם).

ברכות טו:

יש מוספים כאן את הבקשות שהושמטו (עוד יוסף חי, וישב יד בשם 'מנחת אהרן'):

וְכֵן יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ, יְהוָה אֱלֹהֵי וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתַי, שְׁתַּצִּילֵנִי הַיּוֹם
 וּבְכָל יוֹם וְיוֹם, מִמְלִשִּׁינוֹת, מֵעֵדוֹת שֶׁקָּר, מִשְׁנֵאת הַבְּרִיּוֹת, מֵעֲלִילָה,
 מִמִּיתָה מְשֻׁנָּה, מִחֲלָאִים רָעִים, מִמְקָרִים רָעִים וּמְדִינָה שֶׁל גִּיהֶנָם.

ברכות התורה

”ברכת התורה מאד צריך להוהר בה” (טור, מו).

אין לומר פסוקים או ללמוד תורה קודם שיברך ברכת התורה.

מברכים עתה התורה בלשון הווה, כי בכל יום מתגלים טעמיה ודיניה מחדש (פני דוד, אמור).

ברכות יא:

בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה, אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם
אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ עַל דְּבַרֵי תוֹרָה.

וְהֵעֵרַב נָא יְהוָה אֱלֹהֵינוּ אֶת דְּבַרֵי תוֹרָתְךָ
בְּפָנֵינוּ וּבְפִיפִיּוֹת עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל
וְנִהְיֶה אֲנַחְנוּ וְצִאֲצָאֵינוּ וְצִאֲצָאֵי צִאֲצָאֵינוּ
וְצִאֲצָאֵי עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל
בְּלִנּוּ יוֹדְעֵי שְׂמֶךְךָ וְלוֹמְדֵי תוֹרָתְךָ לְשִׂמְחָה.
בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה, הַמְלַמֵּד תוֹרָה לְעַמּוֹ יִשְׂרָאֵל.

בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה, אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם
אֲשֶׁר בָּחַר בָּנוּ מִכָּל הָעַמִּים וְנָתַן לָנוּ אֶת תּוֹרָתוֹ.
בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה, נוֹתֵן הַתּוֹרָה.

יש ללמוד תורה תכף אחר ברכותיה (ירושלמי, ברכות פ"א ה"ה; רמב"ם, תפילה פ"ז ה"א).
ופותחים בברכת כוהנים כדי להזכיר את ברכתן של ישראל לפני פרשת התמיד (ספר המנהיג).

במדבר ו

וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר:
דַּבֵּר אֶל־אַהֲרֹן וְאֶל־בָּנָיו לֵאמֹר:
כֹּה תְבַרְכוּ אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, אֲמֹר לָהֶם:
יְבָרְכֶךָ יְהוָה וַיִּשְׂמְרֶךָ:
יֵאָדָר יְהוָה פָּנָיו אֵלֶיךָ וַיַּחַנְךָ:
יֵשֵׂא יְהוָה פָּנָיו אֵלֶיךָ וַיִּשֶׂם לְךָ שְׁלוֹם:
וַשְׂמוּ אֶת־שְׁמִי עַל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, וְאֲנִי אֲבָרְכֶם:

הכנה לתפילה

עטיפת טלית

קודם שמתעטף בטלית בודק את חוטי הציצית ומפרידם זה מזה (ש"ע ח, ו-ט).
בעת הבדיקה יש נוהגים לומר (סידור יעב"ץ):

**בְּרַכְיִי נַפְשִׁי אֶת־יְהוָה, יְהוָה אֱלֹהֵי גְדֻלַּת מְאֹד, הוֹד וְהָדָר לְבִשְׁתְּךָ:
עֲטֵה-אוֹר בְּשַׁלְמָה, נוֹטָה שָׁמַיִם בְּיָדֶיךָ:**

תהלים קד

לפני עשיית מצווה ולפני כל תפילה יש אומרים לשם יחודי (על פי מגיד מישרים, תרומה;
'אור יקר' לרמ"ק; 'שער רוח הקודש' יב ע"ב; ראה טושי"ע ח, ח).
לשם יחוד קדשא בריך הוא ושכינתה, בדחילו ורחימו ורחימו ודחילו,
ליחדא אותיות י"ה באותיות ו"ה ביחודא שלים בשם כל ישראל.

הריני מוכן להתעטף בטלית מצייצת כהלכתה, כמו שצונו יהוה אלהינו
בתורתו הקדושה: ועשו להם ציצת על־כנפי בגדיהם: כדי שנוכר כל מצותיו
לעשותם, שנאמר, וראיתם אתו, וזכרתם את־כל־מצות יהוה ועשיתם אתם:
והריני מוכן לברך על עטיפת הטלית בתקון רבותינו וזכרונם לברכה. והריני
מכון לפטר בברכה זו גם טלית קטן שעלי, כדי לעשות נחת רוח ליוצרו
ולעשות רצון בוראנו. ויעלה לפניך יהוה אלהינו ואלהי אבותינו, כאילו פונתי
בכל הפונות הראויות לכון במצות אלו של טלית גדול וטלית קטן. והי
נעם אדני אלהינו עלינו, ומעשה ידינו כוננה עלינו, ומעשה ידינו כוננה:

במדבר טו

תהלים צ

אוחז הטלית בשתי ידיו, עומד ומברך:

**ברוך אתה יהוה, אלהינו מלך העולם
אשר קדשנו במצותיו וצונו להתעטף בציצית.**

אחר הברכה מתעטף בטלית, ואחר כך מוריד אותה על גופו (מחבר"ח, א בשם 'שאגת אריה').

יש נוהגים לומר (מצת שימורים; 'סולת בלוה' כד, ב):

מה־יקר חסדך אלהים, ובני אדם בצל כנפיך יחסיין: ירוין מדשן
ביתך, ונחל עדניך תשקם: פי־עמך מקור חיים, באורך נראה־אור:
משך חסדך לידעיד, וצדקתך לישרי־לב:

תהלים לו

ויש מוסיפים (יפה ללב' שם, ח):

שוש אשיש ביהוה, תגל נפשי באלהי, כי הלבישני בגדי־ישע מעיל
צדקה יעטני, כחתן יכהן פאר וכפלה תעדה כליה:

ישעיה סא